

Nr 129.

Ankom till riksdagens kansli den 19 maj 1942 kl. 4 e. m.

Memorial i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till folk- och småskoleseminarier m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkten 137 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1942) bland annat föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som komme att föreläggas riksdagen, beräkna för budgetåret 1942/43

dels till Folkskoleseminarier: Avlöningar ett förslagsanslag av 2,015,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Omkostnader ett förslagsanslag av 290,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 40,000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 175, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 6 mars 1942, bland annat föreslagit riksdagen att

1. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

2. till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 2,014,900 kronor;

3. till Folkskoleseminarierna: Omkostnader för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 279,800 kronor;

4. till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 48,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått bland annat två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *T. Caap m. fl.* (I: 206) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Hage m. fl.* (II: 276), vari hemställts, 1:o) att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 175 måtte vidtaga den ändringen av propositionen att det uttalas, att intagning av elever skall vid folkskoleseminariet

i Luleå ske vid vårterminen 1942 i samma omfattning, som skedde under år 1941, samt 2:o) att därav föranledda ändringar vidtagas i budgetförslaget för 1942/43.

Statsutskottet hade i sitt utlåtande nr 98

dels under rubriken Förslagsanslaget till Folkskoleseminarierna: Avlöningar.

a) Elevintagningen, organisationen samt lärarnas tjänstgöring anført (sid. 14) följande:

»Vad beträffar elevintagningen har utskottet i likhet med departementschefen funnit skolöverstyrelsens förslag om intagning under nästa läsår av sex klassavdelningar på fyraårig linje innebära en med hänsyn till för närvarande föreliggande förhållanden godtagbar lösning av denna fråga. Utskottet är däremot — på grund av den enligt utskottets uppfattning betydelsefulla uppgift i seminarieorganisationen, som den fyraåriga linjen har att fylla — icke berett att ansluta sig till departementschefens yttrande om skälen för ökat utrymme åt utbildningen på studentlinje.

Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår är arbetslösheten av mycket större omfattning bland de kvinnliga folkskollärarna än bland deras manliga kolleger. Utskottet har därför ansett sig böra biträda skolöverstyrelsens förslag i fråga om proportionen mellan manliga och kvinnliga elever, som böra intagas i folkskoleseminarierna, vilket innebär, att läsåret 1942/43 skulle på fyraårig linje intagas $4\frac{1}{2}$ manliga och $1\frac{1}{2}$ kvinnliga klassavdelningar. Intagningen skulle enligt överstyrelsens av departementschefen tillstyrkta förslag äga rum vid vart och ett av folkskoleseminarierna i Göteborg, Linköping, Lund och Uppsala med en klassavdelning om 24 manliga elever, vid folkskoleseminariet i Stockholm med en lika stor avdelning kvinnliga elever samt vid folkskoleseminariet i Umeå med en klassavdelning om 12 manliga och 12 kvinnliga elever. Jämväl utskottet biträder detta förslag och kan alltså för sin del icke tillstyrka, att vid folkskoleseminariet i Luleå, vilket var det enda, där intagning ägde rum läsåret 1941/42, skulle, i enlighet med vad i motionerna I: 206 och II: 276 påyrkats, intagas elever även instundande läsår. Utskottet avstyrker alltså bifall till ifrågavarande motionsvis gjorda yrkande. Utskottet vill samtidigt framhålla, att den omständigheten att någon intagning ej kommer att ske under nästa läsår vid Luleåseminariet givetvis icke innebär en åtgärd syftande mot ett nedläggande av detta seminarium, vars stora betydelse för Norrland ligger i öppen dag.

Vidkommande folkskoleseminariernas yttre organisation är utskottet ense med departementschefen om att någon ändring av densamma icke nu bör komma till stånd. Detta ställningstagande står även i överensstämmelse med den uppfattning, som i denna fråga intogs av 1941 års riksdag.

Ett nedläggande av försökslinjen för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor vid folkskoleseminariet i Falun synes såsom besparingsberedningen framhållit med fog kunna ifrågasättas. På av departements-

chefen anförda skäl har utskottet likväl funnit ifrågavarande linje böra tills vidare bibehållas.

Den av departementschefen föreslagna indragningen vid första inträffande ledighet av en lektorstjänst vid vart och ett av de sex dubbelseminarierna får utskottet tillstyrka.

I övrigt har vad departementschefen i detta sammanhang anfört icke givit utskottet anledning till erinran eller yttrande.»;

dels ock under A. Beträffande folkskoleseminarierna hemställt,

»att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 206 och II: 276,

a) godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> . . .	kronor 1,566,000	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt seminarieläkare	kronor 8,100	
b. Arvoden åt seminariebibliotekarier »	6,500	
c. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna »	5,500	
d. Särskilda arvoden vid provårsseminarier »	16,700	
e. Tilläggsarvoden åt lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurserna för utbildande av kyrkomusiker, <i>förslagsvis</i> »	5,600	42,400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> »		130,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> »		276,500
		<hr/> Summa kronor 2,014,900;

b) till *Folkskoleseminarierna*: Avlöningar för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2,014,900 kronor;

c) till *Folkskoleseminarierna*: Omkostnader för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 279,800 kronor;

d) till *Folkskoleseminarierna*: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 48,000 kronor.»

I en vid utskottets utlåtande fogad *reservation* hade herrar *Gränebo, Heiding, Karl Magnusson, Gustaf Karlsson, Jonsson* i Eskilstuna, *Törnkvist, Andersson* i Prästbol, *Hansson* i Rubbestad, *Andersson* i Södergård och *Åkerström* ansett

dels att utskottets yttrande (sid. 14) under rubriken Förslagsanslaget till Folkskoleseminarierna: Avlöningar. a) Elevintagningen, organisationen samt lärarnas tjänstgöring bort hava följande lydelse:

»Vad beträffar elevintagningen — — — utbildningen på studentlinje.

Såsom av den — — — kvinnliga elever. Utskottet biträder för sin del detta förslag utom i vad det avser intagning av elever vid folkskoleseminariet i Stockholm. Den här föreslagna elevintagningen anser utskottet böra i stället äga rum vid seminariet i Kalmar. Utskottet har intagit denna ståndpunkt av skäl, som i det följande komma att närmare utvecklas. Utskottet kan icke tillstyrka att vid folkskoleseminariet i Luleå — — — i öppen dag.

Vidkommande folkskoleseminariernas yttre organisation får utskottet anföra följande. Med hänsyn till det otillfredsställande förhållande, som för närvarande råder därigenom att folkskoleseminariernas kapacitet icke fullt utnyttjas, synes det utskottet böra tagas i övervägande att begränsa seminariorganisationen. Antalet seminarier måste betecknas såsom för stort och en beskäring av organisationen torde låta sig genomföra utan att examinationskapaciteten därigenom nedbringas. En koncentration av undervisningen till ett färre antal seminarier måste ur såväl pedagogiska som administrativa synpunkter vara att föredraga framför den nuvarande anordningen med läroanstalter, som så att säga äro lagda i reserv. Den utredning, som bör företagas i sålunda angivna syfte, synes utskottet böra inriktas efter i huvudsak följande riktlinjer. Främst torde böra övervägas att nedlägga seminariet i Stockholm. Härför tala icke minst de skäl statskontoret anført för en dylik åtgärd. Med hänsyn härtill har utskottet också i det föregående föreslagit, att någon elevintagning nästa läsår icke skulle äga rum vid detta seminarium utan i stället vid seminariet i Kalmar. En närmare undersökning synes vidare böra komma till stånd angående nedläggandet av ytterligare ett seminarium. På grund av den starkt nedåtgående tendens, som gjort sig gällande i fråga om såväl tillströmningen som examinationen vid försökslinjen för småskollärarinnors utbildning till folkskollärarinnor vid folkskoleseminariet i Falun, torde denna linje böra indragas. Vad beträffar de övriga seminarierna synas skäl tala för att seminarierna i Lund och Uppsala anordnas med enbart studentlinjer, det förre för kvinnliga elever och det senare för manliga. Seminarierna i Falun och Kalmar torde liksom hittills böra avses för kvinnliga elever. Utskottet får alltså förorda, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående ändring i folk-

skoleseminarieorganisationen i anslutning till de synpunkter utskottet här ovan angivit samt snarast möjligt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må giva anledning.

Den av departementschefen — — — får utskottet tillstyrka.

I övrigt har — — — erinran eller yttrande.»;

dels ock att utskottets hemställan under A. *Beträffande folkskoleseminarierna* till följd härav bort erhålla följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 206 och II: 276,

a) godkänna följande — — — reservationsanslag av 48,000 kronor;

e) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående ändring i folkskoleseminarieorganisationen i anslutning till de synpunkter utskottet i det föregående angivit samt snarast möjligt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må giva anledning».

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har första kammaren bifallit utskottets hemställan, varemot andra kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Gränebo m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Då de skiljaktiga beslut, vari kamrarna sålunda stannat, synas kunna sammanjämkas på sätt här nedan anges, får utskottet hemställa,

att riksdagen må, båda kamrarna med frånträdande av sina ovannämnda beslut,

dels beträffande *Förslagsanslaget till Folkskoleseminarierna: Avlöningar.*
a) *Elevintagningen, organisationen samt lärarnas tjänstgöring* godkänna följande motivering:

»Vad beträffar elevintagningen har utskottet i likhet med departementschefen funnit skolöverstyrelsens förslag om intagning under nästa läsår av sex klassavdelningar på fyraårig linje innebära en med hänsyn till för närvarande föreliggande förhållanden godtagbar lösning av denna fråga. Utskottet är däremot — på grund av den enligt utskottets uppfattning betydelsefulla uppgift i seminarieorganisationen, som den fyraåriga linjen har att fylla — icke berett att ansluta sig till departementschefens yttrande om skälen för ökat utrymme åt utbildningen på studentlinje.

Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår är arbetslösheten av mycket större omfattning bland de kvinnliga folkskollärarna än bland deras manliga kolleger. Utskottet har därför ansett sig böra biträda skolöverstyrelsens förslag i fråga om proportionen mellan manliga och kvinnliga elever, som böra intagas i folkskoleseminarierna, vilket innebär, att läs-

året 1942/43 skulle på fyraårig linje intagas 4 ½ manliga och 1 ½ kvinnliga klassavdelningar. Intagningen skulle enligt överstyrelsens av departementschefen tillstyrkta förslag äga rum vid vart och ett av folkskoleseminarierna i Göteborg, Linköping, Lund och Uppsala med en klassavdelning om 24 manliga elever, vid folkskoleseminariet i Stockholm med en lika stor avdelning kvinnliga elever samt vid folkskoleseminariet i Umeå med en klassavdelning om 12 manliga och 12 kvinnliga elever. Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag, att antalet nybörjaravdelningar begränsas till sex och kan för sin del icke tillstyrka att, vid folkskoleseminariet i Luleå, vilket var det enda, där intagning ägde rum läsåret 1941/42, skulle, i enlighet med vad i motionerna I: 206 och II: 276 påyrkats, intagas elever även instundande läsår. Utskottet avstyrker alltså bifall till ifrågavarande motionsvis gjorda yrkande. Utskottet vill samtidigt framhålla, att den omständigheten att någon intagning ej kommer att ske under nästa läsår vid Luleåseminariet givetvis icke innebär en åtgärd syftande mot ett nedläggande av detta seminarium, vars stora betydelse för Norrland ligger i öppen dag.

Vidkommande folkskoleseminariernas yttre organisation får utskottet erinra därom, att besparingsberedningen föreslagit indragning av ett enkelseminarium och att statskontoret företrätt den meningen, att i första hand Stockholmsseminariet skulle nedläggas. Med hänsyn till det otillfredsställande förhållande, som för närvarande råder till följd av att folkskoleseminariernas kapacitet icke fullt utnyttjas, synes det utskottet böra tagas i övervägande, huruvida icke en koncentration av seminarieorganisationen är möjlig att genomföra utan att examinationskapaciteten därigenom nedbringas. Den omständigheten, att vid vissa seminarier ingen elevintagning kommer att i år äga rum, får dock ej anses vara på något sätt prejudicerande i fråga om dessa seminariers fortsatta bestånd. På grund av den starkt nedåtgående tendens, som gjort sig gällande i fråga om såväl tillströmningen som examinationen vid försökslinjen för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor vid folkskoleseminariet i Falun, torde det vidare böra undersökas, huruvida icke denna linje kunde indragas. Utskottet får alltså förorda, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t måtte i samband med den inom 1940 års skolutredning pågående översynen av vårt lands skolväsen låta verkställa utredning angående den framtida omfattningen av folkskoleseminarieorganisationen i anslutning till de synpunkter utskottet här ovan angivit samt snarast möjligt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må giva anledning.

Den av departementschefen föreslagna indragningen vid första inträffande ledighet av en lektorstjänst vid vart och ett av de sex dubbelseminarierna får utskottet tillstyrka.

I övrigt har vad departementschefen i detta sammanhang anfört icke givit utskottet anledning till erinran eller yttrande.»;

dels ock beträffande *folkskoleseminarierna* godkänna följande hemställan:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 206 och II: 276,

a) godkänna följande — — — reservationsanslag av 48,000 kronor;

e) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående den framtida omfattningen av folkskoleseminarieorganisationen i anslutning till de synpunkter utskottet i det föregående angivit samt snarast möjligt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må giva anledning».

Stockholm den 19 maj 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Oscar Olsson*, *Gränebo*, *Torsten Ström*, *Bernhard Nilsson*, *Sven Larsson*, *Heiding*, *Karl Magnusson*, *Bäcklund*, *Carlström*, *Karl Andersson* och *Holmbäck*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Persson* i Tidaholm, *Holmdahl*, *Andersson* i Södergård, *Åqvist*, *Wallentheim*, *Staxäng*, *Viklund*, *Pettersson* i Dahl och *Åkerström*.

Reservation

av herrar *Gränebo*, *Heiding* och *Karl Magnusson*.
